

Tarkastuslautakunta 7.6.2022 erillisliite § 47

Kunnanvaltuusto 21.6.2022 erillisliite § 52

SOTKAMON KUNTA

Arviointikertomus 2021

Pöytäkirjantarkastajat:

SA SA MK MK

Pöytäkirjantarkastajat:

VM VM RH RA

SISÄLLYS

1	TARKASTUSLAUTAKUNNALT	3
2	TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA	4
2.1	TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄT JA TOIMINNAN TARKOITUS	4
2.2	TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOONPANO	5
2.3	TOIMINTAMUODOT	6
3	EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYT TOIMENPITEET	7
4	TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT VUODESTA 2021	11
4.1	TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN TOIMIALOITTAIN	11
4.1.1	<i>Hallinnon toimialan toiminnalliset tavoitteet</i>	12
4.1.2	<i>Sivistyksen toimialan toiminnalliset tavoitteet</i>	16
4.1.3	<i>Ympäristö ja teknisen toimialan toiminnalliset tavoitteet</i>	20
4.2	YLEISIÄ HUOMIOITA KUNNAN TOIMINNASTA	23

1 TARKASTUSLAUTAKUNNALLTA

Vuotta 2021 hallitsi edelleen maailmanlaajuinen Covid19-pandemia. Pandemia vaati paljon sekä asukkailta että kunnan henkilöstöltä. Etäyhteydet ja koronaturvallinen käyttäytyminen maskeineen olivat normiarkea päättäjille sekä asukkaille. Onneksemme rokotukset saatiin vähitellen käyntiin ja niiden myötä voitiin asteittain luopua mm. etäkouluista.

Vuonna 2021 pidettiin myös kuntavaalit, tosin tavanomaista myöhemmin juurikin koronan vuoksi. Tästä johtuen uusi valtuusto pääsi aloittamaan työskentelynsä syksyllä.

Sotkamon kuntastrategian 2017-2021 viimeinen vuosi on nyt tarkasteltavana. Visiona strategiassa oli menestystarina ja toiminta-ajatuksena ”yhdessä rohkeasti eteenpäin”. Strategian kärkiä olivat kasvava elinvoima, asukkaiden hyvinvointi ja resurssien järkevä käyttö, arvoina innovatiivisuus, kaukoviisaus ja osallisuus.

Kasvavasta elinvoimasta kunnassa kertoo useat rakennusprojektit mm. Vuokatti Areena valmistui ja Hiukan stadionin rakentaminen aloitettiin. Asukkaiden hyvinvointia edesauttaa työllisyyden kuntakokeilu. Lisäksi kulttuurituottajan palkkaus on tuonut uudenlaisia osallisuuden ja innovatiivisuuden tekoja. Strategian eri osa-alueet näyttävät toteutuneen hyvin koronasta ja Kainuun soten alijäämäisestä tuloksesta huolimatta. Asukaskohtainen lainamäärä Sotkamossa on 2281€, mikä on huomattavasti alle valtakunnan keskiarvon. Verotuloissa ja sijoituksissa kehitys on ollut positiivista. Valtuuston päätös jaostojen toiminnan aloittamisesta luo uusia näkökulmia ja tekoja tuleviin päätöksiin.

Tarkastuslautakuntana olemme tutustuneet eri toimialoihin tutustumiskäynnein sekä lukemalla eri toimialojen pöytäkirjoja. Haasteellisuutta on tuonut vasta syksyllä alkanut lautakunnan toiminta.

2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminnan tarkoitus

Tarkastuslautakunnan keskeisimpänä tehtävänä on valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi. Halutessaan tarkastuslautakunta voi tehdä lisäksi itsenäisiä tarkastuksia valitsemissaan kohteissa.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- Kuntalain mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisimmistä tavoitteista
- Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- Arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- Arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- Huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- Valvoa Kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- Valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Sotkamon kunnan voimassaolevan hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja. Jokaisella rekisteröityneellä valtuustopuolueella on edustus tarkastuslautakunnassa.

Vuosi 2021 oli kuntavaalivuosi ja näin ollen tarkastuslautakunnan kokoonpano vaihtui syyskuussa.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 1.1.-31.8.2021

Jäsen

Yrjö Sorvari, puheenjohtaja
Ella Mustakangas, varapuheenjohtaja
Viljo Tuhkanen
Jouni Heikkinen
Outi Penttinen
Paavo Tervonen
Mirja-Maija Hakolampi

Varajäsen

Kalervo Liuski
Helena Aaltonen
Ari Karppanen
Antti Kela
Irene Laitinen
Jouko Viholainen
Merja Korhonen

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 1.9.-31.12.2021

Jäsen	Varajäsen
Kaisu Rimpiläinen, puheenjohtaja	Pauliina Räisänen
Yrjö Sorvari, varapuheenjohtaja	Matti Korhonen
Sari Alakurtti	Maija Lipponen
Ari Korhonen	Kai Karjalainen
Petri Makkonen	Merja Korhonen
Anssi Rautio	Antero Pasanen
Tuula Rossi-Määttä	Marika Lamminmäki

2.3 Toimintamuodot

Tarkastuslautakunnan esittelijöinä toimivat varsinaisten päätösasioiden osalta puheenjohtaja, tilintarkastusasioiden tapauksessa tilintarkastaja ja teknisten kokousasioiden osalta sihteeri. Sihteerinä on toiminut toimialasihteeri Mirja Tolonen.

Vastuunalaisen tilintarkastajan tehtävää on vuonna 2021 toimittanut JHT, KHT Antti Kääriäinen KPMG Oy Ab:sta. Tarkastuslautakunta on tilikauden aikana seurannut tilintarkastajan työn edistymistä ja saanut selvityksen tilikauden 2021 tarkastuksen tuloksista. Lautakunta myös käsitteli ja vei valtuustolle tiedoksi sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Tarkastuslautakunta kokoontui kuntavaaleja edeltävällä kokoonpanollaan yhteensä viisi kertaa kevään 2021 aikana. Uusi tarkastuslautakunta aloitti virallisesti toimintansa 1.9.2021 ja kokoontui loppuvuoden aikana neljä kertaa. Tarkastuslautakunnan kokoonpanon vaihtuminen kesken vuoden loi lisähaasteita arviointikertomuksen koostamiseen.

Tarkastuslautakunnan työ perustuu valtuustokauden mittaiseen arviointisuunnitelmaan, joka on esitelty valtuustolle. Arviointisuunnitelmaan perustuen on laadittu työohjelma vuodelle 2021. Arviointi on edennyt työohjelman mukaisesti.

Tarkastuslautakunta on arviointivuoden 2021 arviointityötä toteuttaessaan kuullut eri tahoja, viranhaltijoita ja henkilöitä kunnan toimintaan liittyen. Lautakunnan työ ja eri aihepiireihin perehtyminen on edennyt seuraavalla tavalla:

- 16.2.2021**
- Tarkastuslautakunnan talousarvio ja menojen hyväksyminen vuonna 2021
 - Päävastuullisen tilintarkastajan vaihtuminen Sakari Syrjälästä JHT/KHT Piia-Tuulia Rauhalaan, tilintarkastusyhteisönä pysyy BDO Audiator Oy
 - Katsaus vuoteen 2020, esittelijöinä kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen, kunnanhallituksen puheenjohtaja Sakari Seppänen ja kunnanvaltuuston

puheenjohtaja Anne Lukkari
- Sidonnaisuusilmoitusten päivitys

13.4.2021 - Kunnanjohtaja Mika Kilpeläisen ja va. talousjohtaja Jari Jaakkolan katsaus vuoden 2020 tilinpäätökseen

10.5.2021 - Arviointikertomuksen valmistelu

25.5.2021 - Henkilöstöraportin esittely, sivistysjohtaja Merja Ojalampi
- Arviointikertomuksen valmistelu

8.6.2021 - Tilintarkastajan raportti
- Arviointikertomuksen valmistelu

9.9.2021 - Tarkastuslautakunnan kokoonpano vaihtuu
- Tarkastuslautakunnan talousraportti
- Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman laadinta ja työohjelma
- Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

4.10.2021 - Talousjohtaja Piia Törhönen-Sirviö ja kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen luovat katsauksen kunnan taloustilanteeseen ja talouden tasapainottamisohjelmaan
- Tilintarkastajan ja tarkastuslautakunnan tehtävien läpikäynti
- Tilintarkastussuunnitelman laatiminen tilikaudelle 2021

1.11.2021 - Kiinteistö Oy Sotkanmaan toimitusjohtaja Ilpo Antikaisen katsaus ajankohtaisiin asioihin
- Tekninen johtaja Harri Heleniuksen katsaus toimialoihinsa ja niiden ajankohtaisiin asioihin
- Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

8.12.2021 - Sivistysjohtaja Merja Ojalammin katsaus toimialoihinsa ja niiden ajankohtaisiin asioihin
- Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman laatiminen vuosille 2022-2023 sekä työohjelma vuodelle 2022

3 EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYT TOIMENPITEET

Kuntalain 121§ mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan laatima arviointikertomus antaa aihetta. Kunnanvaltuusto merkitsi Sotkamossa 22.6.2021 tiedoksi vuoden 2020 arviointikertomuksen ja päätti saattaa kertomuksen kunnanhallitukselle toimenpiteitä varten. Kunnanhallitus käsitteli kokouksessaan 26.10.2021 arviointikertomuksessa esitettyjä huomioita. Näihin huomioihin vastaavat ja kunnanhallituksen

laatimat lausunnot käsiteltiin edelleen kunnanvaltuuston kokouksessa 8.11.2021. Huomiot ja niihin liittyvät lausunnot on esitetty edellä.

Tarkastuslautakunta muistutti taloudesta vastaavia toimijoita, että kunnan täytyy toiminnassaan huolehtia tasapainottamisohjelman toteutumisesta ja seurannasta vuosina 2021-2025.

Kunnanhallituksen vastine: Kunnanhallitus seuraa kuukausittain talousarvion toteutumista ja esittää toteumat myös kunnanvaltuustolle. Lisäksi kolme kertaa vuodessa tulosalueet esittelevät kausiselonteot talouden osalta.

Tarkastuslautakunta totesi, että kunnan henkilöstöasioiden järjestäminen jatkossa on haastavaa johtuen siitä, että henkilöstömenot ovat merkittävät (63%) kunnan menoista ja tulossa on henkilöstöpula eläköitymisen myötä 2024 lähtien. Henkilöstötilanne ja -kulut huomioon ottaen, mitä kunnanhallitus aikoo tehdä, että viranhaltijoiden paikat täyttyvät jatkossa.

Kunnanhallituksen vastine: Sotkamon kunta on tehnyt vahvasti työtä työllisyydenhoidon eteen. Tulevaisuudessa painopistettä on todennäköisesti tarpeellista suunnata enemmän työvoiman rekrytoinnin edistämiseen. Työvoiman saaminen perustuu monen eri tekijään, eikä asiaan ole yhtä ainoaa ratkaisua. Sotkamon kunta on ollut mukana esim. Silta-sopimuksessa ja Kainuun tason rekry-hankkeissa. Myös tulevaisuudessa Sotkamon kunta voi osallistua rekrytoimista edistäviin hankkeisiin, mutta yksin hankkeiden kautta asiaa ei ratkaista.

Sotkamon kunta työpaikkana ja organisaationa pysyy houkuttelevana työpaikkavaihtoehtona, kun työn tekemisen edellytykset ovat kilpailukykyiset. Tämä kilpailukyky puolestaan muodostuu mm. työnantajakuvasta, työolosuhteista ja välineistä, palkkauksesta ja työpaikkatarjonnasta. On myös tarkasteltava, onko palveluita missä tulevaisuudessa työvoiman saanti turvataan ostopalveluiden kautta. Kunnan tulee tehdä työtä koulutuspolkujen rakentamisessa ja koulutuspoliittisessa edunvalvonnassa. Nämä ovat usein pitkiä prosesseja ja vaativat ennakoivia toimenpiteitä. Lisäksi yleisesti on vaikutusta, millaisena asuinpaikkana Sotkamo näyttäytyy asumisen, peruspalveluidensa ja harrastusmahdollisuuksien osalta. Näihin kaikkiin voi kunta vaikuttaa ja näin ollen edistää myös ihmisten mahdollista muuttohalukkuutta työn perässä. Kyseisien asioiden osalta kuntastrategia antaa yleensä vahvat linjaukset. On huomioitava, että jokainen kuntalainen ja kuntaorganisaation työntekijä omalta osaltaan luo Sotkamon kuntakuvaa ja imagoa. Tätä toteutetaan myös kunnallisten päätösten, alueen palveluiden ja median kautta.

Tarkastuslautakunta huomautti, että ateria- ja puhtaanapitopalvelujen osalta tavoitteista puuttui kokonaan resurssien järkevä käyttö ja keskuskeittiön käyttökapasiteetin tehokas hyödyntäminen. Talousarviotavoitteiden asettamisessa on kiinnitettävä huomiota niin, että tavoitteet ovat kunnianhimoisia, tarkoituksenmukaisia ja kuntastrategiaa toteuttavia.

Kunnanhallituksen vastine: Henkilöstöresurssit on mitoitettu ateria- ja puhtaanapitopalveluissa toiminnan mukaiseksi eikä niissä ole yhtään ”löysää”. Keskuskeittiön toiminta on mitoitettu siihen kapasiteetin sekä prosessien vaatimalla tavalla ja työvuorot on suunniteltu sen mukaisiksi. Tuotannon tehokkuutta voidaan tarkastella yksikköhinnoilla, jotka ovat alueellisesti ja valtakunnallisesti hyvin vertailukelpoisia. Keskuskeittiöllä työskennellään seitsemänä päivänä viikossa tuottaen palveluita Sotkamon kunnalle ja sote-kuntayhtymälle.

Ulkoista myyntiä rajoittaa kilpailulainsäädäntö, jonka seurauksena keskuskeittiön kautta ei pystytä osallistumaan kilpailuille markkinoille.

Talousarviotavoitteiden asettaminen on tehty niiden ohjeiden mukaan, jotka kunnanhallitus viimekädessä päättää ja joihin talousjohtaja on ohjeistanut. Tavoitteet asetetaan realistisiksi sekä tarkoituksenmukaisiksi sekä sellaisiksi, että ne toteuttavat kuntastrategiaa tavoitteellisesti. Lisäksi ateriapalveluiden toimintaa ohjaa mm. lainsäädäntö kouluruokailuista. Talousarvion toteutumien osalta ateria- ja puhtaanapitopalvelut ovat pysyneet vuosittain annetuissa valtuuston hyväksymissä talousarviovarauksissa

Tarkastuslautakunta muistutti kunnanhallitusta Suomen lakien muuttumisesta vastaamaan paremmin EU:n whistleblower- eli ilmiäntodirektiiviä. Ilmoituskanava on pakollinen Sotkamossa.

Kunnanhallituksen vastine: Sotkamon kunta on huomioinut kyseisen direktiivin jo vuoden 2020 aikana. Asiassa odotettiin Kuntaliiton ohjeistuksia ja lainsäädännön vahvistamista. Sotkamon kunta on ottanut Whistleblower- järjestelmän käyttöönsä 1.12.2021.

Tarkastuslautakunta kysyi, mitä kunnanhallitus aikoo tehdä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseksi?

Kunnanhallitus vastine: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä.

Kunnanvaltuusto hyväksyi 29.4.2019 § 34 Sotkamon kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ja kunnanhallitus hyväksyi 4.6.2019 §119 Sotkamon kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet sovellettavaksi 1.8.2019 alkaen. Näin ollen voidaan todeta, että ohjeistus sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on suhteellisen tuore ja ajanmukainen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristöanalysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää kunnan tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin sekä tuloksellisen hallinnan. Kuntastrategian, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan tavoitteet pyritään yhdistämään, jotta sisäinen valvonta ja riskienhallinta eivät jää erillisiksi toiminnoiksi.

Kunnanhallitus ja muut toimielimet valvovat ensisijaisesti saamiensa raporttien ja viranhaltijapäätösten perusteella, että toiminnassa noudatetaan lakeja ja muita säännöksiä sekä toimitaan päätösten mukaisesti. Lainmukaisuuden ja oikeellisuuden varmistamiseksi päätökset on perusteltu. Sisäinen tarkkailu on toteutettu normaalina viranhaltija- ja esimiestyönä, jolla on varmistettu tehtävien hoitaminen oikea-aikaisesti ja hyväksyttävästi.

Kunnan hallintosäännön mukaan kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hallintosäännön mukaan kunnan hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän.

Vuoden 2022 talousarvion hyväksynnän yhteydessä tuodaan hyväksyttäväksi riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan vuosiohjelma, jolla tarkennetaan ja tarvittavilta osin aikataulutetaan sisäisen valvonnan toimenpiteitä ja tehtäviä vuonna 2022. Lisäksi kunnassa otetaan käyttöön 1.12.2021 whistleblower ilmoituskanava.

4 TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT VUODESTA 2021

4.1 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen toimialoittain

Kuntastrategia on kuntakokonaisuuden pitkän tähtäimen päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea. Strateginen päätös tai toimenpide on sellainen, joka vie kuntaa kohti strategiassa määriteltyä suuntaa tai ideaa.

Vuoden 2021 aikana voimassa ollut Sotkamon kunnan kuntastrategia oli laadittu aikajaksolle 2017-2021. Strategian visio on nimeltään ”menestystarina” ja toiminta-ajatus pohjautuu näkemykseen ”yhdessä rohkeasti eteenpäin”. Strategian kärkiä ovat kasvava elinvoima, asukkaiden hyvinvointi ja resurssien järkevä käyttö. Arvoiksi on nimetty innovatiivisuus, kaukoviisaus ja osallisuus.

Kunnan eri toimialoille laaditaan vuosittain talousarviossa esitettävät toiminnalliset tavoitteet, jotka pohjaavat kuntastrategiaan. Tässä osiossa on tarkasteltu näiden tavoitteiden toteutumista vuoden 2021 osalta. Tarkastuslautakunta on keskittynyt nimenomaan tavoitteeseen liitetyn toimenpiteen toteutumisen arviointiin.

Kunkin tavoitteen kohdalla on esitetty nuolin arvio tavoitteiden saavuttamisesta: vihreä nuoli merkitsee tavoitteen toteutumista, keltainen osittaista toteutumista ja punainen nuoli toteutumattomaa tavoitetta. Tavoite, jonka toteutumista ei ole kyetty arvioimaan on merkitty harmaalla viivalla. Esitystapa on kuvattu alla olevassa taulukossa. Lisäksi tarkastuslautakunta on laatinut useita kirjallisia huomioita tavoitteisiin liittyen. Kunkin toimialakohtaisen osion alussa on yhteenveto tavoitteiden tilanteesta piirakkadiagrammina.

Tavoite toteutunut	
Tavoite toteutunut osittain	
Tavoite ei toteutunut	
Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida	

Myös Sotkamon kuntakonsernille asetettiin vuodelle 2021 taloudellisia tavoitteita, jotka johdettiin uusista kriisikuntakriteereistä. Pyrkimyksenä oli, että kuntakonserni ei ole lähellä varsinaisten raja-arvojen eikä myöskään ns. väljempien raja-arvojen täyttymistä, joita lähestyttäessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin.

Talouden osalta mainittavaa on, että Sotkamon kunnan budjettia on päivitetty kesäkuussa 2021. Kunta on varautunut tulevaan lainojen kiinteillä koroilla. Talouden tasapainottamisen ohjelmaa on myös päivitetty vuoden kuluessa. Tasapainottamisohjelman tavoitteet ovat pääosin toteutuneet tai ovat vähintäänkin vireillä.

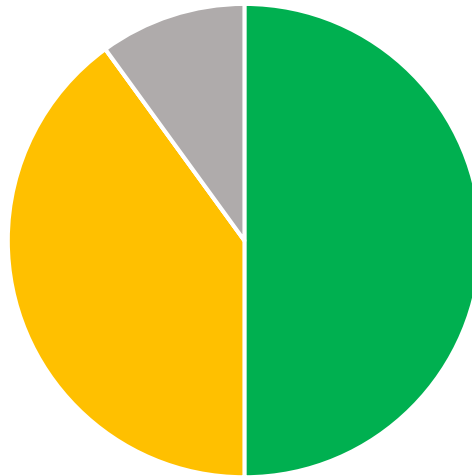

4.1.1 Hallinnon toimialan toiminnalliset tavoitteet

Hallinnon toimiala sisältää vaalien, tarkastuslautakunnan, kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, elinkeinopalvelujen, henkilöstön, lomatoimen ja maataloustoimen kokonaisuudet. Vastuuhenkilönä on kunnanjohtaja.

Vastuualueen toimintatuotot toteutuivat 21,3% talousarviossa esitettyä arviota paremmin. Toimintakulut ylittyivät 1,2%. Toimiala on pysynyt hyvin talousarviossa, sillä tilinpäätöksen toteutuma oli 99,6%. Hallinnon toimialalla on toteutettu useita eri hankkeita.

Hallinnon toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

■ Toteutunut ■ Osittain toteutunut ■ Ei toteutunut ■ Ei voida arvioida

TAVOITE		TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO
Kasvava elinvoima – Elinvoimainen ja vahva Sotkamo		
Uusi kuntastrategia sekä uusi elinvoimaohjelma	➡	Uusi kuntastrategia hyväksyttiin joulukuussa 2021. Uusi elinvoimaohjelma on vielä kesken.
Sotkamon alueen työllisyydenhoidon kehittäminen: kuntakokeilun käynnistyminen 1.1.2021	➡	Kuntakokeilu on käynnistetty. Tehtävää kuitenkin riittää yhä. Jatkossa TE-keskuksen toiminta siirtyy kunnille ja tähän on varauduttava hyvin. Sotkamossa on hyvin alhainen työttömyysaste.
Yritysten toimintaedellytysten tukeminen sekä uusien yritysten sijoittumisen edistäminen kunnan alueelle, kunnan asukasluvun vahvistaminen. Kuntamarkkinointi, tonttitarjonta, kampanjat, kunnan ja yritysten välinen yhteistyö, yhteiset hankkeet, Etenijäpalveluseteli.	➡	Kunnan asukasluvussa ja yritysten lukumäärässä on tapahtunut positiivista kehitystä. Kuntaan on palkattu yritysasiantuntija. Tonttien myynnin ja etenijäpalvelusetelien määrän osalta ei ole annettu numeerista tavoitetta, joten näiden onnistunutta toteutumista on vaikea arvioida.
Kehitetään johtajuutta, esimiestaitoja ja työyhteisötaitoja, toteutetaan työyhteisöhanke (KEVA, kesto 1,5 v)	➡	Työyhteisöhanke on aloitettu. Henkilöstön huomiointi voimavarana kaipaakin kehittämistä ja henkilöstön kuuleminen on tärkeää. Osaavan työvoiman rekrytointi on haaste tulevaisuudessa.

TAVOITE		TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO
Kasvava elinvoima – Elinvoimainen ja vahva Sotkamo		
Huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista, E-passi on edelleen käytössä; järjestetään tyky- ja tyhytoimintaa; tehdään työhyvinvointikysely (Par-Ty)		Henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää, koska työvoimapula on todellinen ja osaavan henkilöstön saaminen vaikeutuu jatkuvasti.
Viljelijöiden osaamisen kehittäminen		Annettujen mittareiden (koulutuksiin osallistuneiden määrä ja Neuvo-2020 palveluiden käyttäjien määrä) perusteella on vaikea arvioida onko tavoite toteutunut vai ei.
Lomituspalvelujen järjestäminen kysyntää vastaavasti paikallisyksikön alueella. Lomittajien ammattitaidon kehittäminen ja työhön motivoitunut henkilöstö.		Tavoite on toteutunut riittävässä määrin.
Asukkaiden hyvinvointi – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Sotkamon alueen työllisyydenhoidon kehittäminen. Matalan kynnyksen työ- ja toimintapaikkojen mahdollistaminen. Toimintakeskuksen resursointi, palkkatukityöllistämisen vahvistaminen.		Kuntakokeilu on avannut mahdollisuuden työllistymiseen. Kelan työllisyyden hoidon sakkomaksu on pienentynyt merkittävästi.
Resurssien järkevä käyttö – Elinvoimainen ja vahva Sotkamo		
Sotkamon kunnan terveen talouden kantokyvyn varmistaminen tulevana vuosina. Uuden talouden tasapainottamis- ja kehittämisohjelman (v. 2021-2025) käynnistäminen.		On edetty suunnitelmien mukaisesti. Talouden hoidossa jatkuva seuranta ja suunnitelmien tarkentaminen on tärkeää.
Resurssien järkevä käyttö – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Lomituspalvelujen järjestäminen taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Paikallisyksiköiden yhdistymisen käynnistäminen.		Paikallisyksiköiden yhdistyminen on käynnistynyt. Mittarin (yhteisten toimintaperiaatteiden laatiminen) osalta vaikea arvioida tavoitteen toteutumista.

Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa hallinnon toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Henkilöstön hyvinvointiin ja hyvinvoinnin aktiiviseen kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomioita. Henkilöstön kuuleminen on tärkeää. On myös pidettävä huolta siitä, että mahdollisiin henkilöstöön vaikuttaviin epäkohtiin kyetään puuttumaan ajoissa ja tehokkaasti. Kukin näistä mainituista osa-alueista kaipaa kehittämistä. Lisäksi osaavan työvoiman saaminen vaatii tarkkuutta ja työtä tulevaisuudessakin. Kuinka kunta aikoo huolehtia työntekijöiden hyvinvoinnin kehittämisestä sekä työvoiman saatavuudesta tulevaisuudessa?
- Toiminnallisten tavoitteiden yhteydessä esitetyt mittarit eivät ole riittäviä. Ne eivät kerro tavoitteen onnistuneesta toteutumisesta, sillä vertailuluvut puuttuvat. Tavoitteiden mitattavuuteen ja niiden esittämiseen on tehtävä parannuksia. Kuinka mittareita ja niiden vertailulukuja tullaan kehittämään jatkossa?
- Whistleblower -ilmiantodirektiivin kattavaan käyttöön on panostettava. Mahdollisuus antaa anonymia palautetta kunnan toiminnan sisällä on hyvin tärkeää. Monille tahoille on epäselvää kuinka tätä mahdollisuutta voi käyttää tai onko se ylipäättään käytössä ja kenelle se kuuluu. Joillekin työntekijöille ilmiantokanava on täysin tuntematon. Aiheeseen liittyvä viestintä ei ole selkeää. Kuinka kunta aikoo varmistaa, että anonymi palautekanava on jatkossa kaikkien työntekijöiden saatavilla ja tiedossa, ja että henkilöstöllä on mahdollisuus luottaa siihen, että palaute käsitellään asianmukaisesti?

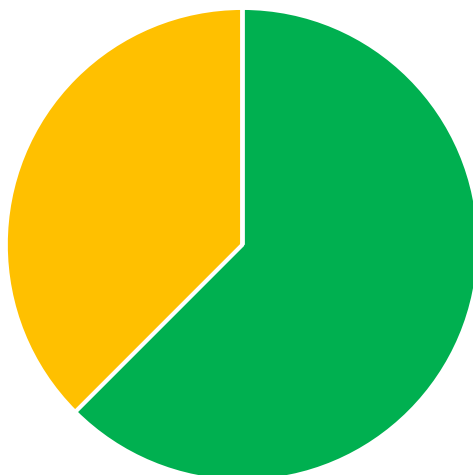

4.1.2 Sivistyksen toimialan toiminnalliset tavoitteet

Sivistyksen toimiala käsittää yleishallinnon, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, lukion, Olympiavalmennuskeskuksen, liikuntapalvelut, kansalaisopiston, kirjaston, musiikkitoiminnan, kulttuuri- ja museotoimen sekä nuorisotoimen. Toimialan vastuhenkilö on sivistysjohtaja.

Toimialan tilikauden tulos ylittyi 6,3% (220 831 €) talousarvioon verrattuna. Henkilöstökuluissa ja palvelujen ostoissa on huomattavaa lisäystä.

Sivistyksen toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

■ Toteutunut ■ Osittain toteutunut ■ Ei toteutunut ■ Ei voida arvioida

TAVOITE		TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO
Kasvava elinvoima – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Aloitetaan strukturoidun lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen malli, ns. Sotkamon malli, yhteistyössä Kainuun soten kanssa. Työryhmätyöskentely on aloitettu ja kehitetty yhteistyössä mallia. On toteutettu käytännön toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Haetaan hankerahoitusta.	➡	Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin toteutus on aloitettu. Onnistuessaan se antaa hyvän pohjan tulevaisuuden toiminnalle kunnassa ja viestii positiivista tulevaisuuden kuvaa. On vaikeaa arvioida onko toteutettu käytännön toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi, koska tietoja ei ole selkeästi saatavilla.
Osallistutaan aktiivisesti yläkoulun suunnittelun seuraaviin vaiheisiin. Osallistutaan työryhmiin ja asiantuntijatiimeihin sekä toteutetaan tarvittavia työtehtäviä.	➡	Pedagogisen suunnitelman tekemisessä on onnistuttu. Muu suunnittelu on viivästynyt. Huolenaiheena on talousraamissa ja aikataulussa pysyminen.
Jatketaan toimialan rakenteellista kehittämistä. Rakennetaan toimivat mallit käytännön toimintaan ja työskentelyyn.	➡	Henkilökunnan eläköitymisiin on varauduttu ja toimialojen käytänteitä kehitetty.

TAVOITE	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO	
Kasvava elinvoima – Elinvoimainen ja vahva Sotkamo		
Lisätään toimialan näkyvyyttä viestinnällä. Aloitetaan toimialan viestintä- ja markkinointisuunnitelman laatiminen kunnan viestintä- ja markkinointistrategian pohjalta. Toteutetaan viestinnän ja markkinoinnin toimenpiteitä.		Kulttuuritoimintaan on kiinnitetty huomiota rekrytoimalla kulttuurituottaja. Kunnassa jaetaan myös kulttuuripalkinto. Lukion markkinointiin ja brändäykseen on panostettava enemmän.
Kasvava elinvoima – Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edesauttaminen		
Edistetään uuden lukio- ja Kirjastorakennuksen suunnittelutyötä. Osallistutaan suunnittelutyöryhmään ja toteutetaan tarvittavia työtehtäviä. Toteutetaan kuntalaiskysely kokonaisuuteen liittyen. Viestitään työn edistymisestä säännöllisesti.		Lukion ja kirjaston suunnittelutyö on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Vaikuttajaryhmäkysely on toteutettu. Viestintäsuunnitelma on tehty, mutta suunnitelman onnistumista on vaikea todentaa.
Asukkaiden hyvinvointi – Asukkaiden hyvinvointia tukevien toimien lisääminen ja pahoinvoinnin ennaltaehkäisy		
Lievennetään korona-epidemiasta johtuvista rajoitteista aiheutuvia haittoja lasten ja nuorten, työikäisten sekä ikäihmisten kohdalla. Kohdennetaan saadut korona-avustukset tarvittaviin tukitoimiin ja henkilöstöresursseihin. Haetaan uusia avustuksia niiden ollessa tarjolla. Kehitetään digitaalisia palveluita koko toimialalla. Kehitetään etäpalveluita vapaa-aikapalveluissa.		Sotkamo on saanut korona-avustusta. Tuki on käytetty resurssiopettajiin. On järjestetty myös harrasteita, etäopetusta ja opettajille koulutusta.

TAVOITE	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO	
Resurssien järkevä käyttö – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Kehitetään palveluita erilaisella hankkeisiin liittyvällä yhteistyöllä. Haetaan rahoituksia kuntana ja osallistutaan hankeluihin yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa.		Hankkeiden määrä eri toimialoilla on suuri, mikä kertoo kunnan elinvoimaisuudesta ja innovatiivisuudesta. Hankkeiden kokonaiskuvan hallinta ja niiden koordinointi vaatii kehittämistä.
Toteutetaan oppivelvollisuuden laajentaminen valtakunnallisten lakien, säädösten ja ohjeiden mukaan. Kehitetään nivelvaiheiden ohjausta, perusopetuksen ja toisen asteen yhteistyötä sekä huolehditaan käytännön toteutuksesta kustannustehokkaasti.		Oppivelvollisuuden laajentamisessa on onnistuttu. Esiopetuksen 2-vuotinen opintosuunnittelukokeilu on aloitettu.

Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa sivistyksen toimialalta tarkasteltavaksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

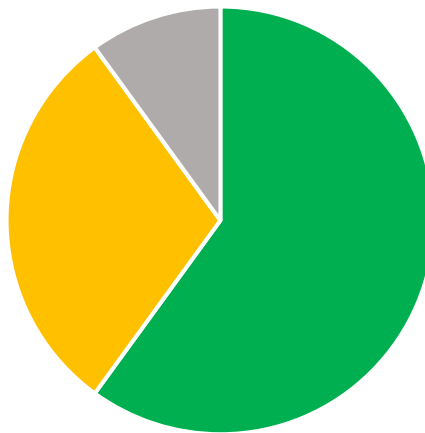
- Sekä lukioon että yläkouluun liittyvä viestintä ei ole riittävää. Erityisesti lukion markkinointi ja brändäys vaatii enemmän työtä, jotta opiskelijoita riittäisi tulevaisuudessakin. Mitä kunta aikoo tehdä opinahjojen markkinoinnin ja imagon kehittämiseksi?
- Lasten ja nuorten hyvinvointia on pyritty parantamaan käytännön toimenpiteiden avulla, mutta se mitä toimenpiteet ovat tarkalleen olleet ja kuinka ne ovat hyvinvointia parantaneet ei ole selkeää. Kuinka kunta vastaa edellä mainittuun huolenaiheeseen?

4.1.3 Ympäristö ja teknisen toimialan toiminnalliset tavoitteet

Ympäristö- ja tekninen toimiala vastaa kunnallisteknisistä palveluista, liikennealueista, kiinteistöjen kunnossapidosta, ateria- ja puhtaanapitopalveluista, ympäristötoimesta sekä vesi- ja viemärihuollosta. Palvelut tuotetaan itse yhteistoiminnassa lähikuntien kanssa tai ostopalveluina. Vastuuhenkilönä toimii tekninen johtaja. Toimialan talous on edennyt vuoden 2021 aikana suunnitelman mukaan.

Ympäristö ja teknisen toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

■ Toteutunut ■ Osittain toteutunut ■ Ei toteutunut ■ Ei voida arvioida

TAVOITE	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO	
Resurssien järkevä käyttö – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Organisaation osittainen uudistaminen. Uudistetaan palvelurakennetta vastaamaan muuttuneita tarpeita.		Strategian laadinta tapahtuu vuonna 2023. Tavoitteen todellista toteutumista on vaikea arvioida.
Hiljaisen tiedon siirtymisen varmistaminen. Rekrytoidaan uudet henkilöt työskentelemään yhdessä eläköityvien kanssa.		Rekrytoinnit on toteutettu kuusi kuukautta ennen henkilöstön eläköitymistä.
Kunnallistekniikan korjausvelan hallinta. Katu-, vesi- ja viemäriverkon saneeraukset.		Saneeraukset ovat edenneet onnistuneesti vaihe kerrallaan. Kesäkuussa keskustassa tapahtunut hulevesivahinko on aiheuttanut vahinkoa ja kustannuksia sekä yrittäjille että asukkaille. Ongelmatilanteisiin liittyvää avointa viestintää on hyvä kehittää.

TAVOITE		TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO
Resurssien järkevä käyttö – Elinvoimainen ja vahva Sotkamo		
Varikon toiminnan kehittäminen, Korjaamotoiminnan yhdistäminen.		Toteutunut osittain
Ateriapalvelujen kehittäminen. Ruokahävikin minimointi (alle 10%) ja toimintamallin kehittäminen ylijäämäruuan jatkokäytön näkökulmasta.		Tavoite on osittain toteutunut. Ylijäämäruuan jatkokäyttö ei ole edistynyt.
Jätevesilaitoksen kehittäminen. Lietteiden kuivatuksen tehostaminen.		Toteutunut
Asukkaiden hyvinvointi – Toimivat, monipuoliset ja houkuttelevat palvelut		
Eri-ikäisten kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Terveellisten aterioiden tuottaminen.		Sydänmerkkikriteerit täyttyvät.
Liikunta-alueiden olosuhteiden kehittäminen. Ulkoilu-/pyöräilyreittien parantaminen.		Toteutuneet suunnitelmien mukaan.
Asukkaiden hyvinvointi – Ikäihmisten toimintakyvyn ja hyvinvoinnin ylläpito		
Parannetaan ikäihmisten liikkumismahdollisuuksia. Rakennetaan senioripuisto.		Senioripuisto on rakennettu. Onnistumisena koetaan yli 70-vuotiaiden ilmaiset uimahallivuorot.
Asukkaiden hyvinvointi – Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edesauttaminen		
Liikunta-alueiden olosuhteiden kehittäminen. Liikunta-paikkaselvityksen tekeminen.		Selvitys on toteutettu. Hankkeissa on toteutunut Tour de Kainuu -tapahtuma ja lähiretkeilyreitit.

Tarkastuslautakunta on päättänyt nostaa toimialalta tarkasteltaviksi seuraavia huomioita, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Yläkoulun suunnittelu on viivästynyt. Rakennushankkeen aikatauluun ja kustannuksiin tulee kiinnittää huomiota. Tulevaisuuden hankkeiden suunnittelussa on kyettävä varautumaan yllättäviin muutoksiin yläkouluhanketta paremmin. Kuinka varmistetaan yläkouluhankkeen onnistunut toteutuminen sekä tulevien rakennusprojektien suunnittelun ja toteutuksen sujuva läpivienti?
- Riittäviin henkilöstöresursseihin on kiinnitettävä huomiota. Toimialalla on paljon työtä, mutta vähän tekijöitä. Tämä aiheuttaa haastetta erityisesti tulevaisuudessa suurien rakennushankkeiden toteuttamisessa. Kuinka tullaan varmistamaan riittävät henkilöstöresurssit?
- Viestintää on kehitettävä joka osa-alueella, jotta palvelut tavoittavat käyttäjänsä. Uusista asioista ja uudistuksista viestiminen on tärkeää. Kuinka kunta aikoo kehittää viestintää ja pitää huolta sen laadusta?
- Vahinkotapauksiin varautumista on kehitettävä. Prosessi, jolla tapahtumiin reagoidaan tulee kuvata ja viestiä selkeästi, myös kuntalaisten suuntaan. Sama koskee vastuunjakoa. Kuinka kunta aikoo jatkossa kehittää vahinkotapauksiin varautumista? Onko poikkeustilanteita varten laadittu suunnitelma, joka huomioi ja yksilöi myös kuntalaisilta vaaditun toiminnan ja eri tahojen vastuut?

4.2 Yleisiä huomioita kunnan toiminnasta

Tarkastuslautakunta on halunnut kommentoida myös yleisesti joitakin kunnan toimintaan liittyviä asioita, jotka eivät ole välttämättä suoraan kytköksissä toiminnallisiin tavoitteisiin. Lautakunta haluaa muistuttaa lopuksi myös kunnan onnistumisista.

Yleisiä huomioita kunnan toiminnasta, joihin pyydämme kunnalta vastausta:

- Koronapandemian vaikutukset näkyvät kunnassa pitkään ja tulevaisuudessa voi olla odotettavissa lisää pandemioita. Kunnan toiminnoissa on huomioitava vastaaviin poikkeustilanteisiin varautuminen järjestelmällisesti ja kullekin toimialalle tarvitaan oma varautumissuunnitelmansa. Kuinka kunta on varautunut koronapandemiaa vastaaviin tilanteisiin tulevaisuudessa?
- Kuntaviestintä vaatii kehittämistä joka osa-alueella, sekä sisäisesti että ulos kuntalaisten suuntaan. Viestinnässä on onnistumisiakin, mutta sen koetaan myös olevan riittämätöntä. Avoimen ja selkeän viestinnän toteuttamiseen on hyvä panostaa riittävästi resursseja. Kuinka kunta varmistaa toimivan viestinnän sekä sisäisesti että ulkoisesti?
- Osaavan työvoiman saatavuus on vaikeaa ja lähivuosien eläköitymiset lisäävät painetta ennestään. Kunnan tulee pitää tarkoin huolta siitä, että rekrytoinnit onnistuvat ja toiminnot eivät pääse häiriintymään mahdollisen työvoimapulan vuoksi. Työntekijöiden tasapuoliseen kohteluun on kiinnitettävä huomiota. Kuinka kunta vastaa näihin kaikkia toimialoja koskeviin henkilöstöhaasteisiin?
- Kunnassa on toteutettu paljon hankkeita, jotka ovat tuoneet mukanaan arvokasta tietoa ja osaamista sekä toteutuneita toimenpiteitä. Hankkeiden kokonaiskuvan hallinta vaikuttaa kuitenkin puutteelliselta ja sitä tulisi kehittää. On myös huolehdittava siitä, että hankkeiden tuloksia kyetään hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti. Kuinka kunta pitää huolta hankkeiden kokonaiskuvasta jatkossa?
- Sotkamoon kohdistuu paljon muuttohalukkuutta, mutta kunnasta on vaikeaa löytää vuokra-asuntoa. Kuinka kunta aikoo etsiä ratkaisuja asuntojen riittävyyteen?

Merkittävinä onnistumisina ja kiitoksen aiheena tarkastuslautakunta näkee useat kunnan elinvoimaan positiivisesti vaikuttaneet tekijät. Yritysten määrä kasvoi Sotkamossa vuoden 2021 aikana. Kunta saavutti muuttovoittoa ja oli Kainuun kunnista ainoa, jonka väkiluku kasvoi. Myös verotulot toteutuivat ennakoitua paremmin ja maapoliittisessa ohjelmassa onnistuttiin hyvin.

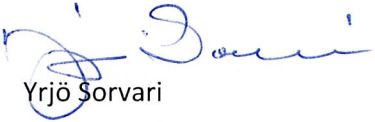
Kiitokset kaikille kuntalaisille, kuntapäättäjäille sekä kunnan työntekijöille vuodesta 2021! Tästä on hyvä edetä uuden kuntastrategian -Kultamunien kotipesän- myötä kohti tulevaisuutta.

Sotkamossa 7. kesäkuuta 2022

Tarkastuslautakunta

Kaisu Rimpiläinen

puheenjohtaja

Yrjö Sorvari

varapuheenjohtaja

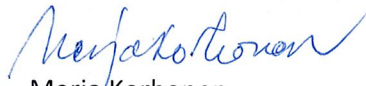

Ari Korhonen

jäsen

Sari Alakurtti

jäsen

Merja Korhonen

varajäsen

Anssi Rautio

jäsen

Tuula Rossi-Määttä

jäsen

